

2. VNĚJŠÍ FAKTORY ROZVOJE OBCE

A. Poloha

Polohou obce rozumíme nejen její umístění ve vztahu k místním přírodním podmínkám (v tomto smyslu je jejich hodnocení součástí analýzy vnitřních předpokladů, a proto se jím budeme zabývat v kapitole č.3.), ale především umístění obce ve vztahu k jejímu bližšímu i vzdálenějšímu okolí, tj. zejména vůči významným střediskům osídlení, funkčně specializovaným prostorům apod. Zhodnocení polohy nám umožňuje lepší pochopení vývojových změn obce a jejích problémů a zároveň je i užitečným nástrojem pro formulaci rozvojových cílů. V podmínkách tržní ekonomiky pak poloha podstatným způsobem ovlivňuje cenu pozemků, objektů i cenu pracovní síly.

Polohu je třeba hodnotit na úrovni více prostorových řádů, od mikro až po makroregionální úroveň. V případě obce je mikropoloha vyjádřena její pozicí vůči sousedním obcím a jejich prostoru. Pokud jde o mezoúroveň, je u obce rozhodující její postavení vzhledem k okresnímu městu a dalším významným střediskům na okrese, popř. v sousedních okresech, jakož i vztahy k funkčnímu členění území. Na makroregionální úrovni je rozhodující poloha obce vůči nejvýznamnějším koncentračním prostorům osídlení a ekonomických aktivit (s tím, že se často uplatňuje zprostředkovaně přes mezoúroveň).

Mikroregionální polohu obce Chorušice je možno charakterizovat jako neutrální s minimem kladných či záporných důsledků pro její vlastní vývoj. Souvisí to se

skutečností, že sousední obce se vyznačují rovnocennou pozicí v sídelní struktuře této části okresu (s výjimkou Mšena), shodnými trendy ve vývoji obyvatelstva a jeho základních strukturálních charakteristik a prakticky shodnou hospodářskou základnou orientovanou na zemědělskou výrobu. Pokud se týče Mšena jako přirozeného centra nejnižšího řádu pro Chorušice, ani zde nelze vzhledem k jeho neustále se snižujícímu významu v regionální struktuře předpokládat, že by se rozvíjelo do budoucna na úkor zájmů obce, nebo že by svojí atraktivitou vedlo k její další depopulaci či odlivu podnikatelských aktivit.

Velmi nepříznivá je naopak **mezoregionální poloha** obce. V rámci okresu charakterizuje Chorušice velmi periferní poloha při hranicích s okresem Mladá Boleslav umocněná skutečností, že územím obce neprochází žádná významná dopravní komunikace. Silnice spojující dvě nejvýznamnější centra severní části středočeského prostoru, tj. Mladou Boleslav a Mělník, míjí sídlo obce zhruba v pětikilometrové vzdálenosti, avšak v tak periferním prostoru, v jakém leží Chorušice, má větší význam pouze přímé napojení na významnou komunikaci. Navíc obec leží na hranicích sféry vlivu obou středisek, což vzhledem k neustále klesající intenzitě veřejné autobusové dopravy způsobuje problémy pokud jde o vyjížděku za prací a za tzv. vyšší obslužnou vybaveností z Chorušic do Mělníka, popř. Mladé Boleslavi. Určitou výhodou do budoucna naopak může být poloha obce v těsné blízkosti na sever a na severozápad se formujících území s dynamicky se rozvíjející specializací na rekreační funkci (Kokořínsko, Bělsko-dokeská oblast) s dílčí potenciální participací na tomto procesu.

Protikladné důsledky má **makroregionální poloha** obce. Na

jedné straně mohou Chorušice profitovat ze své polohy v centrální části Čech a zejména pak z relativní blízkosti Pražské aglomerace, čehož důkazem jsou např. dodávky mléka ze zemědělského družstva do mlékárny v Praze-Tróji nebo naopak relativně překvapivý (z pohledu nijak nadprůměrně atraktivních přírodních podmínek pro rekreaci) zájem pražských obyvatel o koupi chalup v obci, daný však výhodnou časovou dostupností (Chorušice tak spadají do zóny pro příměstskou rekreaci obyvatel Prahy, byť se nacházejí na její severní hranici). Na straně druhé vysoká atraktivita Pražské aglomerace (rozmanitá struktura v nabídce pracovních příležitostí, lepší platové podmínky, pestré možnosti pro využití volného času, snadno dostupné služby všeho druhu a nejvyšší kvality atd.) jsou nebezpečím pro další vyliďňování obce v případě stagnace či zhoršování životních podmínek místních obyvatel.

B. Širší územní vazby obce

Pod tímto pojmem uvažujeme vnější prostorové vztahy obce mimo rámec územních vazeb se sousedními obcemi, které budou předmětem následující části. Dělíme je na nadokresní a vnitřokresní.

Do **nadokresních územních vztahů** vstupují Chorušice především jako:

- dodavatel zemědělských produktů
- "středisko" víkendové rekreace převážně pro obyvatele Prahy, z menší části pak pro občany Mladé Boleslavi a Kladna

Orientace na dodávky zejména živočišných produktů

(mléko, vepří) ze zdejšího zemědělského družstva do zpracovatelských závodů, nacházejících se mimo okres Mělník, představuje novou tendenci v zapojení obce do územní dělby práce, související s přechodem na tržní vztahy. Zatímco v minulosti byly dodavatelsko-odběratelské vztahy v mnoha směrech určeny administrativně, v současnosti jsou pro producenta zemědělských výrobků určující především dlouhodobější smluvní zabezpečení odběru určitého množství produktu a zejména solventnost odběratele. Jelikož právě z tohoto pohledu se nachází potravinářský průmysl v okrese Mělník v určité krizi, bylo zdejší družstvo nuceno vyhledat nové, byť vzdálenější partnery pro uplatnění své produkce na trhu. V současnosti je tak mléko dodáváno ke zpracování do mlékárny v Praze-Tróji a vepří jsou odváženi do jatek či masokombinátů v Benešově, České Lípě a Mimoní.

Výhody této změny je třeba vidět ve dvou rovinách. V první řadě zabezpečuje alespoň pro nejbližší období hospodářskou stabilitu družstva jakožto rozhodujícího podnikatelského subjektu v obci, poskytujícího naprostou většinu pracovních příležitostí. K tomu přistupuje skutečnost, že obec se prostřednictvím nových ekonomických vazeb dostává do širšího prostorového podvědomí podnikatelské sféry, z čehož mohou do budoucna profitovat i další subjekty v obci (např. soukromí farmáři).

Pokles trvalé obytné funkce ve všech sídlech obce v posledních desetiletích vedl k rostoucímu využití uvolňovaných domů pro rekreační účely. Zájemci o koupi těchto domů se rekrutují především z Prahy a v posledních letech i z Mělníku a Mladé Boleslavi. Přestože přírodní podmínky v obci nejsou z hlediska rekreačních příležitostí nijak atraktivní ve srovnání např. s nedalekým Kokořínkem,

převažují výhody spočívající v relativně výhodné časové dostupnosti (necelých 50 minut z Prahy; v pracovních dnech i o víkendech je zde dokonce přímé autobusové spojení), nižší cena rekreačních objektů a klidné mikroprostředí. V roce 1993 bylo v obci evidováno celkem 86 rekreačních objektů, čímž se Chorušice řadí mezi obce s významnou úlohou rekreační funkce na Mělnicku.

Rozvoj rekreační funkce, byť pouze ve formě víkendové, popř. letní prázdninové rekreace, vázaný na obyvatelstvo z významných středisek středočeského prostoru, přináší obci celou řadu přínosů. Především to jsou daňové výnosy jdoucí do obecního rozpočtu, udržování sídelního charakteru lokality (zejména v Zahájí a Chorouškách), zvýšený maloobchodní obrát v místních prodejnách a hospodách atd. Rekreaující se obyvatelstvo, čítající ve svém souhrnu cca 150 osob, nejen, že může určitým způsobem oživit společenské dění v obci, ale může svými zakázkami napomoci i rozvoji drobného podnikání místních obyvatel (opravárenské služby, různá řemesla apod.) a zároveň přispět k zintenzivnění podnikatelských kontaktů místních subjektů se vzdálenějším okolím.

Vzdálenější **vnitrookresní vazby** (tj. mimo vztahů se sousedními obcemi) obce jsou realizovány především prostřednictvím:

- vyjíždky za prací, do škol a za službami
- dopravní a technické infrastruktury

Vzhledem k nízké nabídce pracovních příležitostí přímo v obci je většina ekonomicky aktivních obyvatel nucena vyjíždět za prací (podle údajů ze Sčítání v r.1991 to bylo 55%, avšak v současnosti s poklesem pracovních míst v Zemědělském družstvu vyjíždí za prací mimo obec přes 60%

práceschopného obyvatelstva). Vyjížďka je zhruba rovnoměrně rozdělena mezi sousední obce (viz následující kapitola) a mezi ostatní obce v rámci okresu. Konkrétní údaje (včetně minimální mimookresní vyjížďky) obsahuje tabulka č.1. Z tabulky jednoznačně vyplývá atraktivita okresního města s jeho rozmanitou strukturou pracovních příležitostí v průmyslu a ve službách. Menší význam pak mají z pohledu pracovní vyjížďky z Chorušic blížeji položené Byšice se svým potravinářským průmyslem.

Pokud jde o vyjížďku obyvatel Chorušic za službami vyššího řádu (např. nemocniční zařízení a polikliniky, specializované obchody a služby), které nemohou zajistit sousední střediska (Mšeno a Mělnické Vtelno), je dominance okresního města ještě patrnější než v případě vyjížďky za prací. Výjimku tvoří pouze vyjížďka do středních a učňovských škol, která je rozptýlena podle jejich lokalizace a výběru mládeže.

Tabulka č.1: Vyjížďka obyvatelstva do zaměstnání z obce Chorušice v roce 1991

Obec dojížďky	Počet dojíždějících z Chorušic	Podíl na vyjíždce z Chorušic
Mělník	27	23,3
Mělnické Vtelno	26	22,4
Mšeno	15	12,9
Fraha	12	10,3
Byšice	11	9,5
Ostatní obce v okrese	17	14,7
Ostatní obce mimo okres	8	6,9
Celkem	116	100,0

Velkým problémem, který může v budoucnu vést k opětovnému výraznému vylidňování obce, je v posledních letech postupně se snižující intenzita dopravní obsluhy území veřejnou autobusovou dopravou. I když v současnosti můžeme konstatovat, že intenzita spojení obce s Mělníkem (19 spojů denně v pracovní dny) a se Mšenem (30 spojů) zůstává zatím na úrovni z r. 1991.

Potenciální problémy s dopravními vazbami souvisejí do určité míry i se skutečností, že územím obce, nacházejícím se v periferním prostoru, neprochází žádná dopravní komunikace okresního či mezoregionálního významu. Silnice č. 273 vedoucí z Mělnického Vtelná přes Chorušice do Mšena má pouze mikroregionální charakter, čemuž odpovídá i nízká intenzita provozu (při sčítání dopravy v r.1985 byl v Chorušicích zjištěn průměrný denní průjezd po této silnici čítající cca 750 vozidel, v r.1993 dokonce jen něco přes 450 vozidel).

Pro Velký Újezd je z hlediska vyjíždky za prací a za službami významná železniční trať Mšeno - Mělník - Mladá Boleslav, se zastávkou Kanina asi 1 km západně od této druhé největší místní části obce. V současnosti je však osobní doprava na této trati nepříteliš frekventovaná (počátkem roku 1994 již pouze 4 spoje denně mezi Mělníkem a Mšenem a 8 spojů mezi Mělníkem a Mladou Boleslaví) a v úvahách o redukci železniční sítě v České republice se tato trať objevuje na předním místě, pokud jde o její zrušení.

Přes území obce neprocházejí žádné infrastrukturní tahy širšího regionálního významu, ať se jedná o energetické sítě, telekomunikační sítě, plynovody či jiné produktovody.

